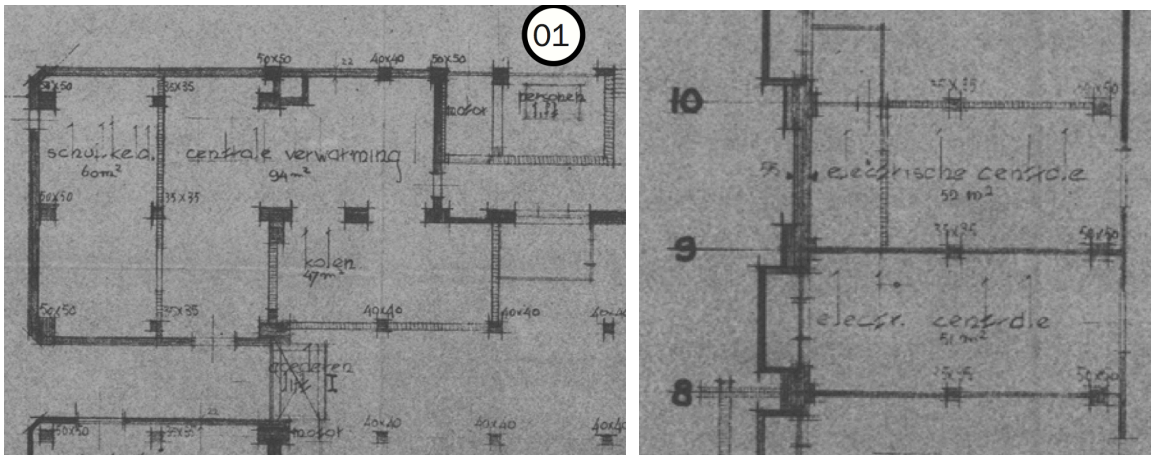

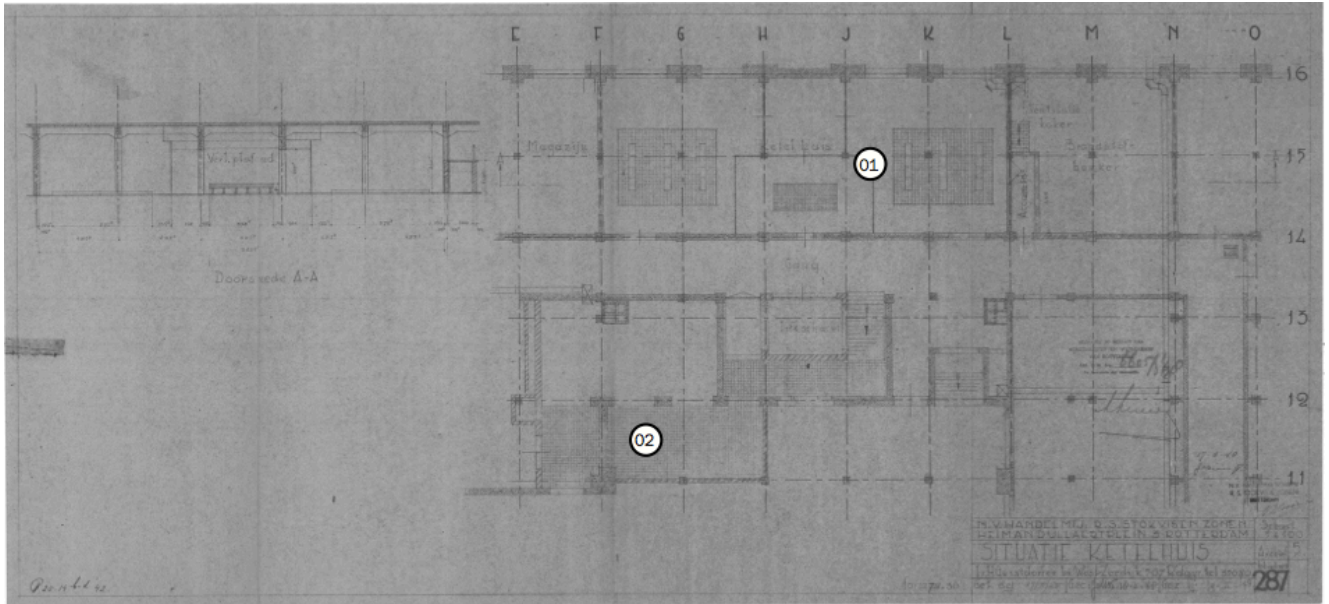
Dossier 14 Technische ruimten

Samenvatting van gegevens uit tekeningenonderzoek

Technische ruimten bevinden zich momenteel in de kelder (stookruimte met nevenruimte, plus vandaaraf: twee rookkanalen tot aan het dak, twee ruimten plus pomphuisje nabij de goederenlift, ruimte onder zuidelijke lift), begane grond (ruimte oostelijk van de trap), op het entresol (beide ruimten ter weerszijden van de trap), eerste verdieping (ruimte westelijk van de schoorsteen) en dakverdieping (lifthuis in twee lagen).

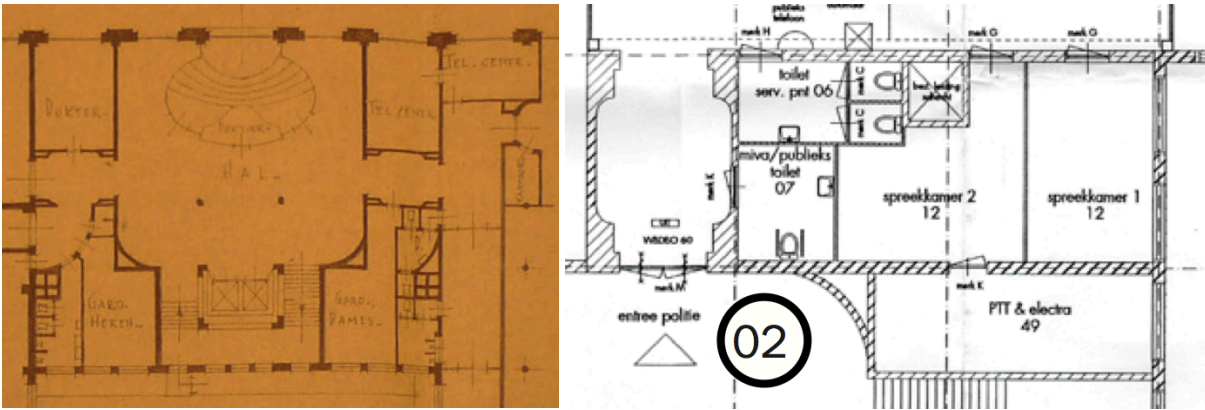

14.1 en 14.2 – Vooroorlogse stookruimte nabij de liften met vermoedelijke schoorsteen, en mogelijk aparte ruimte voor de elektravoorzieningen, beide in de kelder (uit: MEI BHO tekeningen, p 9)

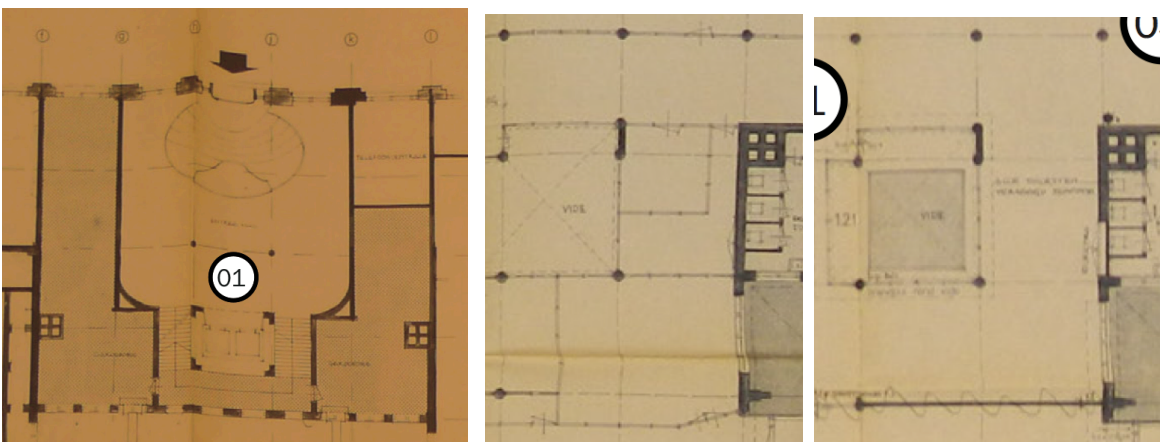

14.3 – Naoorlogse stookruimte (1) tegenover de liften met twee schoorstenen aan de andere zijde van de gang. De ketels in het ketelhuis zijn hier (nog?) niet ingetekend. Vergunningaanvraag uit 1948. (uit: MEI BHO tekeningen, p 31)

Na de oorlog is de stookruimte verlegd. De overige technische ruimten zijn vooralsnog niet teruggevonden op de ontwerptekeningen uit de periode 1947-1951, met uitzondering van de schoorstenen en het lifthuis op het dak. Uit de periode vanaf de jaren 1970 zijn de technische ruimten vooralsnog sporadisch op tekening terug te vinden. De technische ruimte op de eerste verdieping is in 1973 nog niet als zodanig aanwezig.

14.4 en 14.5 - In de huidige technische ruimte op de begane grond zat voorheen de damesgarderobe. Tekening bestaande toestand 1953. In 1995 is op dezelfde plek een technische ruimte aanwezig (uit: MEI BHO tekeningen, p 34 resp 67)

14.6 - Beide technische ruimten op het entresol. Alleen de aanduiding telefooncentrale (rechtsboven) is leesbaar. Bestaande toestand 1973. (uit: MEI BHO tekeningen, p 45)

14.7 en 14.8 – Van de huidige technische ruimte op de eerste verdieping is in 1974 nog niets te zien. Bestaande resp nieuwe toestand in 1974 (uit: MEI BHO tekeningen, pp 46, 47)

Samenvatting gegevens uit overig bronnenonderzoek

Over de technische ruimten is weinig gevonden in de cultuurhistorische verkenning. Mogelijk hadden de ruimten voorheen een andere bestemming zoals de huidige technische ruimte op de begane grond (voorheen damesgarderobe zoals blijkt uit het tekeningenonderzoek).

14.9 en 14.10 - Herengarderobe 1950 als referentiebeeld voor damesgarderobe op begane grond (uit: SteenhuisMeurs, p 24). Mogelijk is deze foto zelf in de huidige ruimte 0.137 genomen. (foto: Erfgoedzorg, april 2017)

De cultuurhistorische verkenning gaat niet in op de technische ruimten, en de stookruimte uit de herbouwperiode -die op het oog nog grotendeels aanwezig lijkt- heeft een indifferente monumentwaarde gekregen.

Toch lijkt de moderne aanpak van installaties zowel in de bouw- als de herbouwperiode (c.v. en electra, telefoon) wel degelijk van belang voor het verhaal van het gebouw. Stokvis handelde zelf in onderdelen voor installaties voor woonhuizen, en deze stonden zowel voor als na de oorlog in toonzalen opgesteld. Het eigen gebouw zou in feite ook als toonzaal kunnen worden beschouwd.

14.11 en 14.12 - Toonzalen van Stokvis met moderne installaties (verlichting, verwarming, waterclosetten) voor woonhuizen. Ongedateerd, circa 1915 (uit: SteenhuisMeurs, p 11)

Voorlopige bevindingen uit vooronderzoek

De stookruimte in de kelder heeft twee betegelde podia plus glazen puien (dossier 10) die uit de herbouwperiode lijken te stammen. De kolengestookte ketels lijken nog aanwezig, evenals horizontale (rook?) kanalen, dichtgezette deuren en armaturen, mogelijk uit de herbouwperiode. Naast de goederenlift staat een pomphuisje. Onder de zuidelijke lift is een bergruimte met referentiemateriaal. Beide overige ruimten in de kelder zijn niet toegankelijk.

De technische ruimten op het entresol zowel als die op de eerste verdieping zijn rondom betegeld, mogelijk daterend uit de herbouwperiode. Er is langs de gevel een open verbinding tussen de ruimten van het entresol en die van de begane grond, afgezet met een balustrade. In de voorruimte ten westen van het trappenhuis is een verlaagd plafond van triplex gevonden, mogelijk oorspronkelijk uit de herbouwperiode. De ruimte ten oosten is met een wand van glazen bouwstenen afgescheiden van de voormalige telefooncentrale aan de straatzijde. De liftkamer op het dak is niet toegankelijk.

Vervolg vragen ter completering van het dossier

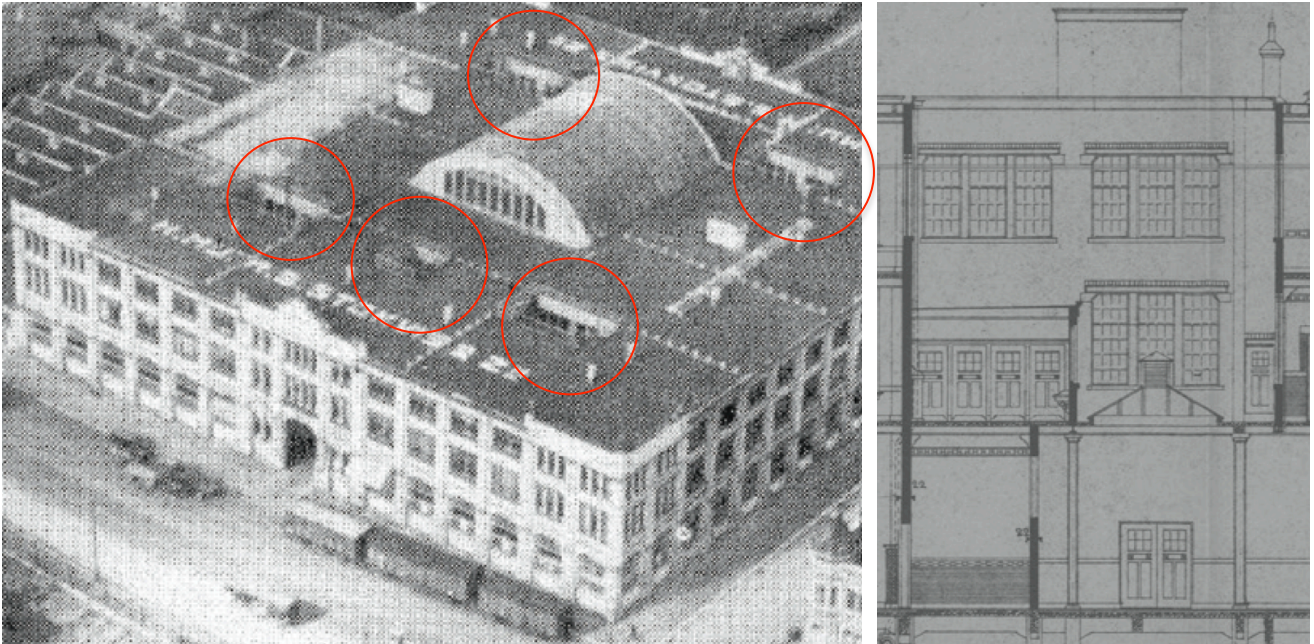
Wat is de datering van de stookruimte, en overige ruimten in de kelder, wat de (kleur) historische ontwikkeling (pui, installaties). Wat zijn de functies van de overige huidige technische ruimten geweest (ontwikkeling gebruiksfuncties) zoals die op het entresol. Onderzoek afwerkingen (o.m. glazen bouwstenen, tegels, triplexplafond); datering, shadebeeld. Kanalen, balustrades: kleuronderzoek, datering, maatvoering en detaillering. Open verbinding tussen ruimten. Wat is de waarde/betekenis? Ventilatieschacht: datering. Ontwikkelingen rookkanalen. Kleuronderzoek, foto's, tekeningen (uit aanvullend archiefonderzoek. Oral history.

Zie ook de bijlage met foto's met specifieke aandachtspunten en te onderzoeken onderdelen.

Dossier 15 Lichthoven

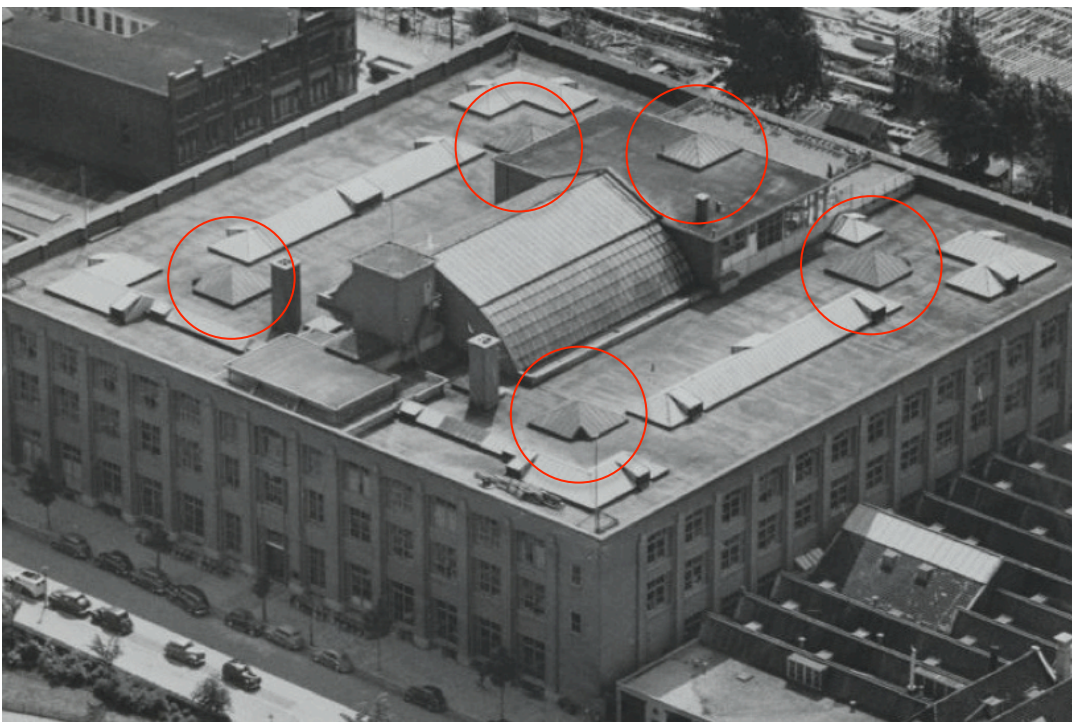
Samenvatting van gegevens uit tekeningenonderzoek

De lichthoven bevinden zich in vier hoeken van het gebouw. Voorheen reikten deze van het dak tot de eerste verdieping en daarna zelfs tot de begane grond. Voor 1942 lijken de lichthoven langgerekt en in positie een stramienmaat verschoven ten opzichte van de huidige plek. Een vijfde lichthof (nu dichtgezet met de lift) bevond zich centraal aan de zuidzijde, en reikte tot het peil van het atrium.

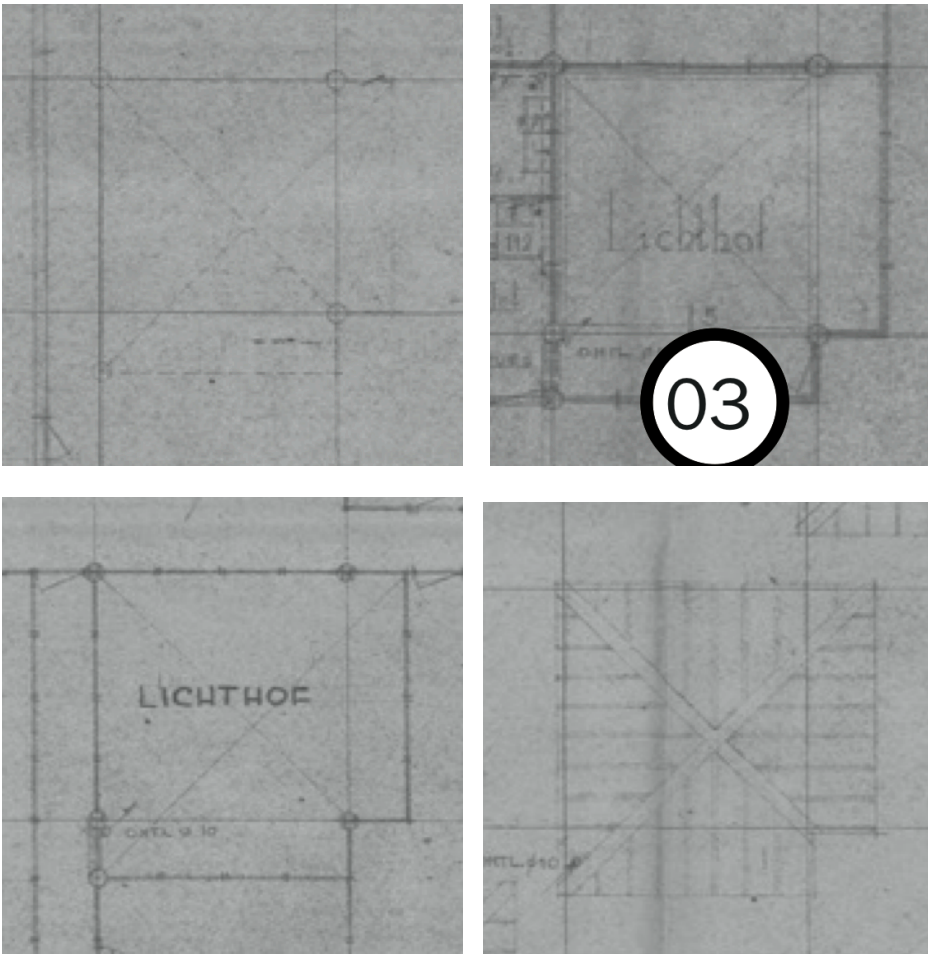

15.1 – Dak met open lichthoven, voor het bombardement, foto vanuit het zuiden (uit: MEI BHO tekeningen, p 6)

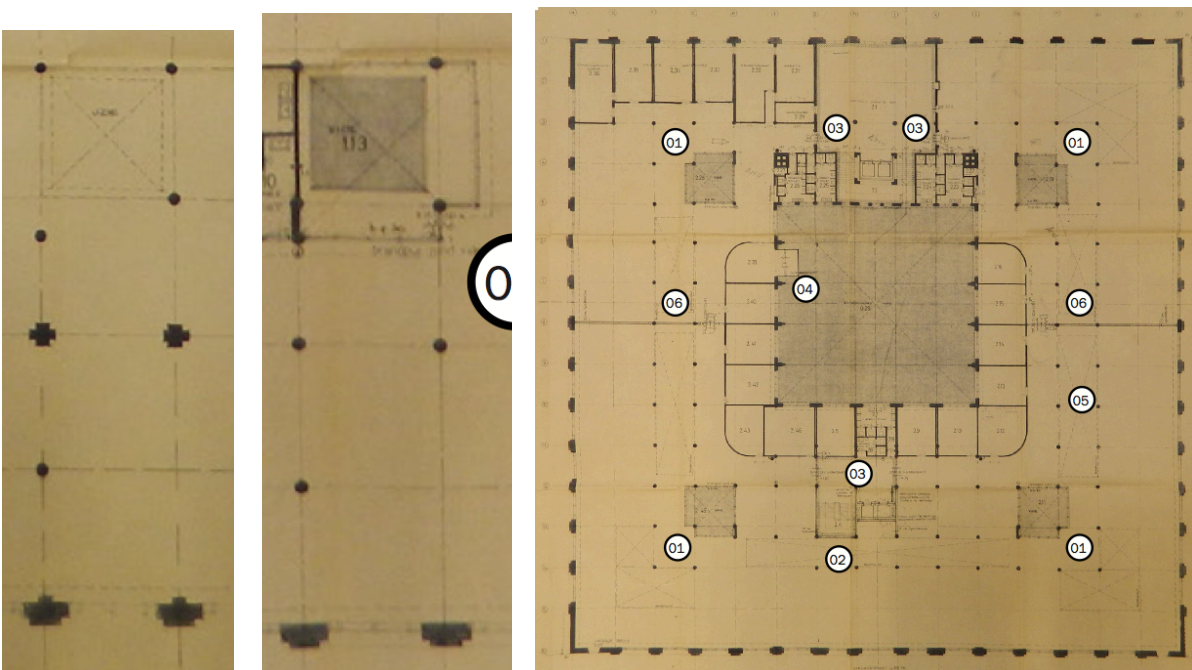
15.2 – Gevelaanzicht van open lichthof, doorsnede op revisietekening 1945 (uit: MEI BHO tekeningen, p 8)

15.3 – Dak met overkapte lichthoven, na de herbouw, foto vanuit het noorden (uit: MEI BHO tekeningen, p 15)

15.4 t/m 15.7 – Maatvoering en omgeving lichtthof met stramienmaten M/N en 4/5 op de begane grond, resp eerste en tweede verdieping en het dak, op bestektekeningen 1947 met revisie 1951 (uit: MEI BHO tekeningen, pp 21, 22, 23 en 24)

15.8 en 15.9 – Lichtthof tussen stramienmaten M/N en 4/5. Dubbele kolom of schacht op eerste verdieping op stramien M? In 1974 lijkt de vide tussen begane grond en eerste verdieping verkleind (uit: MEI BHO tekeningen, pp 46, 48)

15.10 - Het vijfde lichtthof (03) is in 1974 dichtgezet (hier op de tweede verdieping) (uit: MEI BHO tekeningen, p 50)

Samenvatting gegevens uit overig bronnenonderzoek

De cultuurhistorische verkenning besteed veel aandacht aan de lichthoven. Deze hebben in het ontwerp dezelfde functie als het atrium: om de omliggende ruimten van licht te voorzien.

Ook in de redengevende omschrijving van het monumentregister worden de lichthoven expliciet genoemd: 'Terugliggend op het platte dak bevinden zich op vier hoeken de vier glazen tentdaken van lichthoven en in een grote rechthoek de oorspronkelijk boven de gang gelegen smalle glazen zadeldaken. (Deze transparante daken zijn grotendeels met mastiek bedekt, de lichthoven op de onderliggende etages dichtgezet.)'⁴⁴ SteenhuisMeurs kennen de lichthoven dan ook een hoge monumentwaarde toe: ... de vijf lichthoven die oorspronkelijk licht in de binnencorridors en het [zuidelijke] trappenhuis brachten en zo een relatie legden tussen alle verdiepingen.'⁴⁵

15.11 – Ongedateerde foto (mogelijk 1950) van een van de lichthoven, genomen vanaf de begane grond. De glazen wanden rond het lichthof komen overeen met de kantoorwanden op de jaren 50 foto van de corridor (zie dossier 11). Op de eerste verdieping lijkt een balustrade aangebracht te zijn (uit: MEI historische foto's, nr 24)

Voorlopige bevindingen uit vooronderzoek

In de huidige situatie zijn de lichthoven alleen op de tweede verdieping te ervaren. De doorbrekingen naar de ondergelegen verdiepingen zijn blijkbaar op een zeker moment dichtgezet. Wel zijn de kappen zichtbaar. Eén kap is voorzien van melkglas waardoor de lichtinval is gewijzigd. De constructie is gedeeltelijk zichtbaar, de datering is nog onduidelijk.

⁴⁴ SteenhuisMeurs 2016, p 49

⁴⁵ SteenhuisMeurs 2016, p 36

Vervolg vragen ter completering van het dossier

Wat was de vooroorlogse situatie (als referentie en voor het beeld van de historische ontwikkeling)?
Wat zegt de ontwikkeling over de ontwerpconcepten van oud- en nieuwbouw?

Wat was de naoorlogse situatie ten aanzien van maten en plek van de lichthoven? Wanneer zijn de sparingen dichtgezet en hoe? Onduidelijk is in hoeverre de afdichting met bitumen in 1979 niet alleen op de lichtstraten maar ook op de lichthoven werd toegepast (details uit: MEI BHO tekeningen, p 63).

Wat is de historische ontwikkeling van het lichthof in materiele zin? Materiaal, maatvoering en opbouw van de wanden om de lichthoven, ontwikkelingen daarin. Foto's zoeken en analyseren. Wand op huidige tweede verdieping in kaart. Wat was de maatvoering per verdieping, hoe de aansluiting van balken en kolommen (completeren in fase 3).

Om de materialisatie van de kap te onderzoeken is nader onderzoek nodig, vanaf de binnenzijde: stratigrafie op kolomhoofd, randbalken, verschillen rondom de kolom. Constructie kolom, kap, leidingen, glas. Vanaf de buitenzijde: inventariseren glas en profielen en afwerking (vijf lichthoven). Schadebeeld, conditie. Onduidelijk is wanneer de vijfde kap is vervangen door een plat dak. Wat is de situatie in het voormalige lichthof rond de liftschacht? Ontwikkeling in de situatie over de gehele schachthoogte: op kantine niveau, doorbreking van het tongewelf, doorbreking van het vloerniveau (liftput in kelder?).

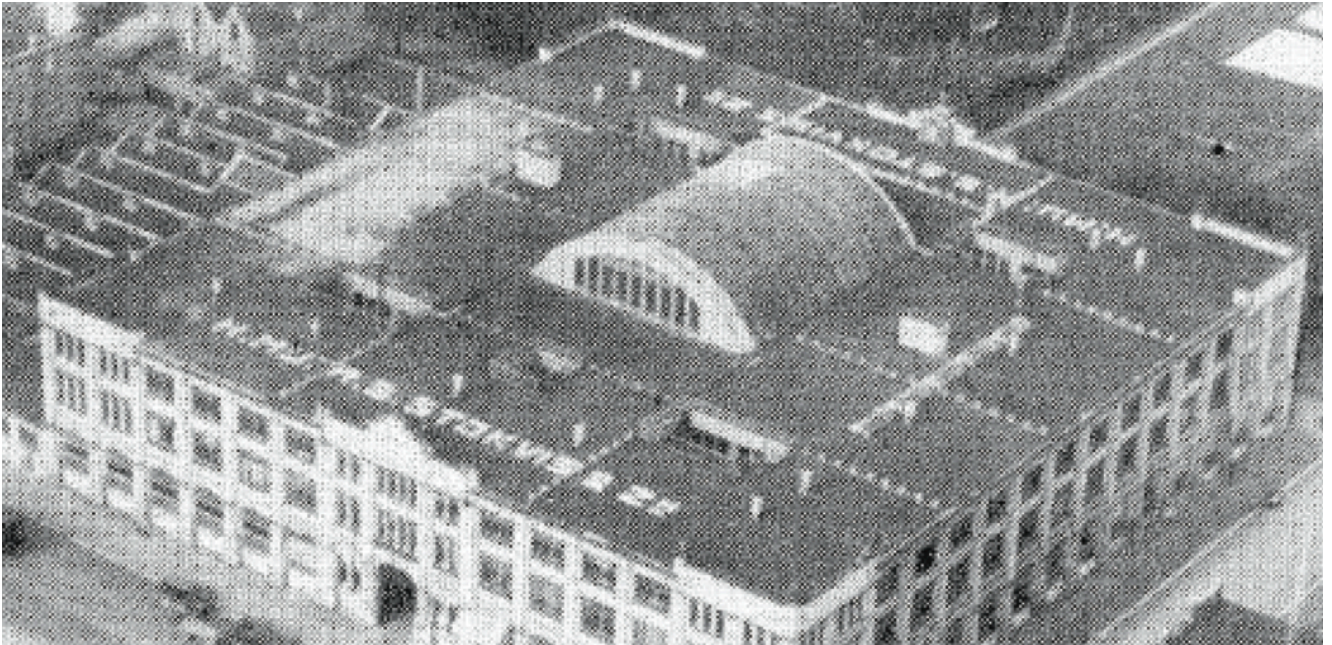
Hiervoor wordt visuele inspectie en kleuronderzoek ingezet plus archiefonderzoek (foto's) en aanvullende analyse van (detail) tekeningen.

Tijdens het vooronderzoek zijn foto's gemaakt van nader te onderzoeken aandachtspunten. Op de foto's zijn in het kort enkele bevindingen en vragen aangetekend (zie bijlage dossier 15).

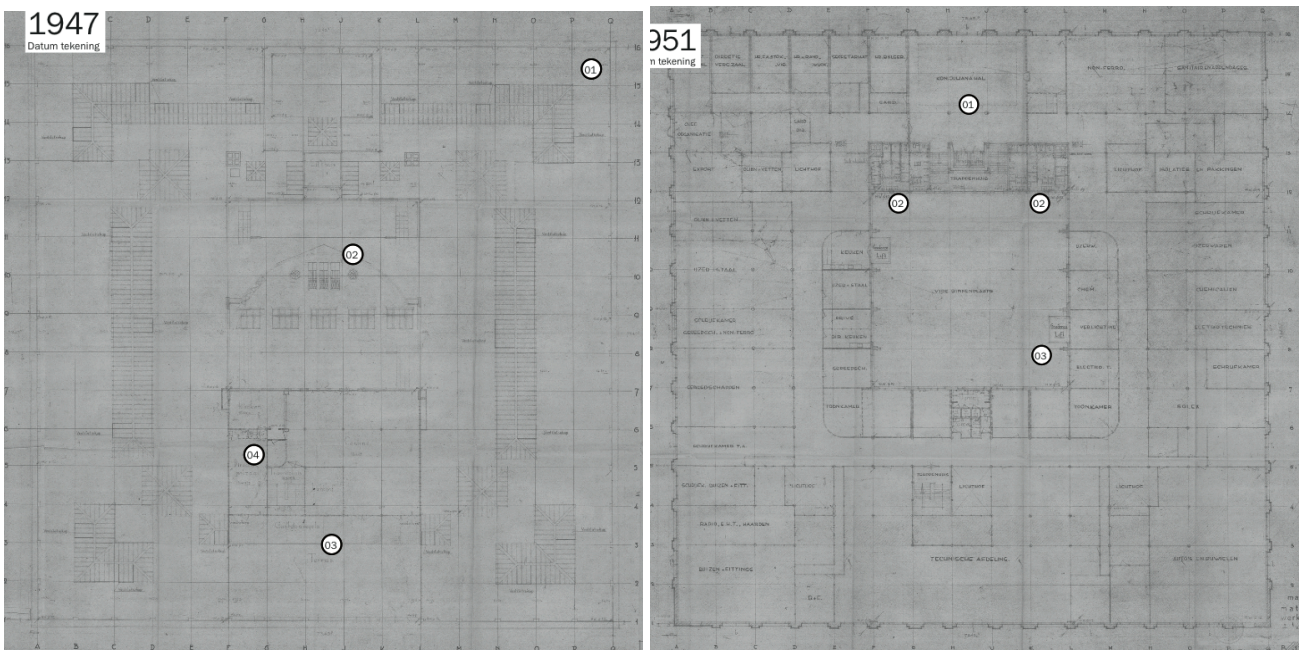
Dossier 16 Daklandschap (overig)

Samenvatting van gegevens uit tekeningenonderzoek

In de eerste bouwperiode waren behalve de vijf lichthoven twee smalle lichtstraten te zien plus wat mogelijk twee schoorstenen en/of daktoegangen zijn. De open hoven lijken een balustrade te hebben. Boven beide ingangen staat een timpaan en op de vier hoeken steekt de gevel als een borstwering door.

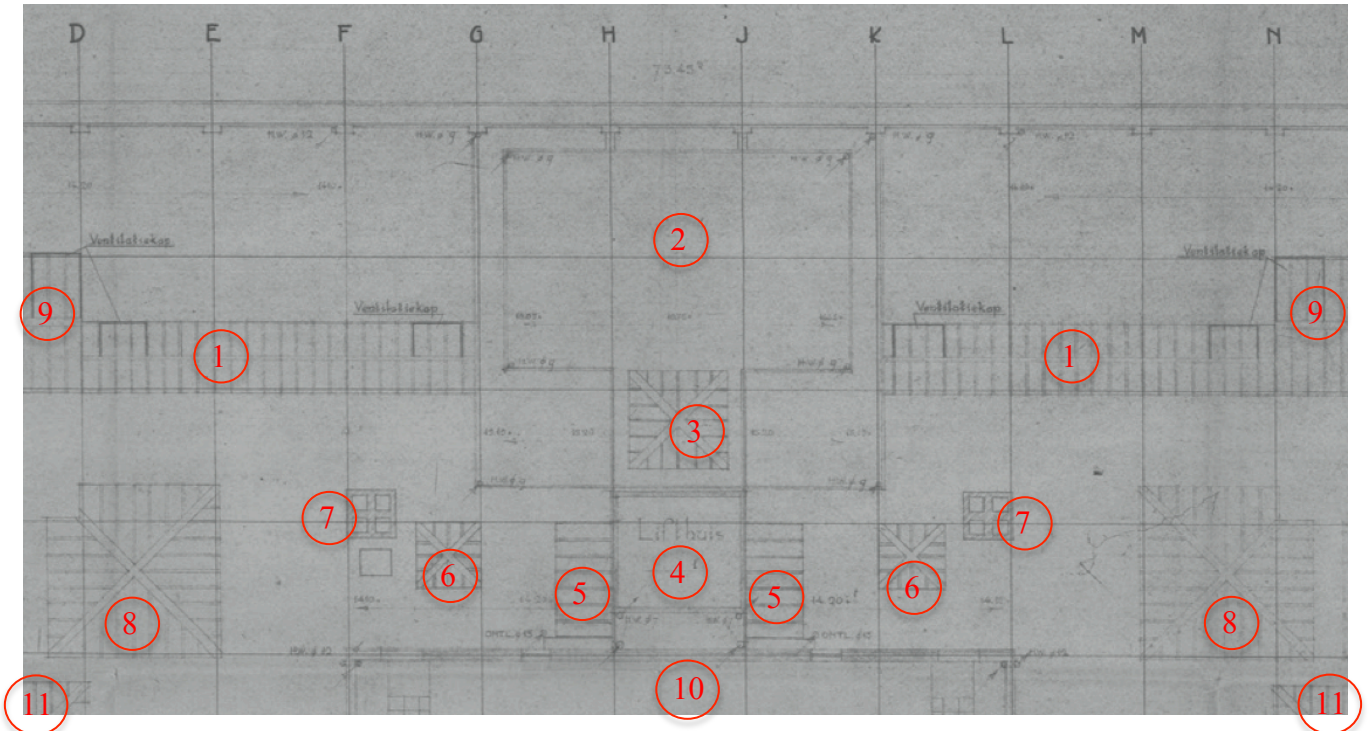

16.1 – Daklandschap voor het bombardement, foto vanuit het zuiden (uit: MEI BHO tekeningen, p 6)

16.2 en 16.3 – Naoorlogs daklandschap op een bestektekening uit 1947 (revisie 1951), met o.a. de kantine (4) inclusief doorsnede van de atriumkap (2), en ter referentie de onderliggende ruimtes (uit: MEI BHO tekeningen, pp 23, 24)

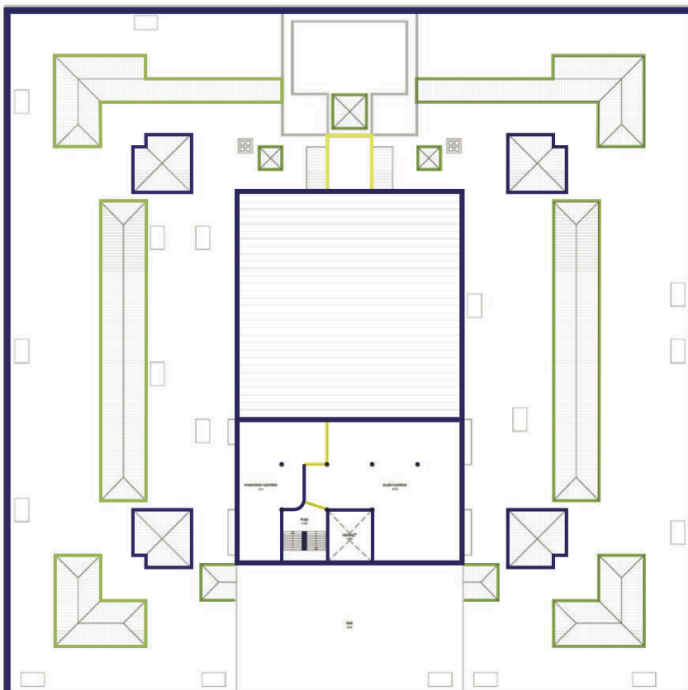
Na de herbouw zijn er vele elementen op het dak bijgekomen: behalve de kantine met het dakterras (kantine: dossier 7) en de vijf lichthoven die tot de begane grond reiken (dossier 15) zijn dat vier L-vormige kappen op de hoeken, en een veelheid van elementen aan de noordzijde.

16.4 – Noordzijde van het daklandschap met twee smalle lichtstraten (1) ter weerszijden van de Julianazaal (2, dossier 6), een kap boven het voorportaal van de lift (3), het opvallende hoge lifthuis (4), met daarnaast twee legramen boven het trappenhuis (5, dossier trappenhuis), kleinere kappen boven de toiletruimten (6) en twee schoorstenen (7, kanalen: dossier 14). Verder twee van de lichthoven (8) en de aanzet van twee van de L-vormige hoekkappen (9). Onderaan de aanzet van de kap (10, dossier 8) van het atrium, en van de brede, lange lichtstraten (11) boven de corridors (uit: MEI BHO tekeningen, pp 24)

De twee lichtstraten uit het oude ontwerp zijn langer en breder geworden. Aan de zuidzijde zijn nog twee kleinere lichtkappen aangebracht ter weerszijden van het terras van de kantine.

Samenvatting gegevens uit overig bronnenonderzoek

- hoge waarde: behoud van deze onderdelen staat voorop
- positieve waarde: aanpassingen zijn mogelijk, maar passen bij het oorspronkelijke karakter
- indifferente waarde: wijzigingen of sloop zijn mogelijk

16.5 – Waardekaart daklandschap uit SteenhuisMeurs, inclusief kantine en lichthoven (SteenhuisMeurs 2016, p 43)

De staalconstructie van de binnenplaatoverkapping en de vijf al genoemde lichthoven (dossier 15) hebben een hoge monumentwaarde gekregen in de cultuurhistorische verkenning. De lichtstraten en lichtkappen (samengevat onder 'daklichten') hebben een positieve monumentwaarde. De leggramen, de opbouw van de Julianazaal, de schoorstenen en het dakterras blijven onbenoemd, net als o.a. de luchtbehandelingskasten. De hoge liftkamer heeft een indifferente waarde gekregen. In de redengevende omschrijving van het monumentregister worden de lichtstraten apart benoemd: '... in een grote rechthoek de oorspronkelijk boven de gang gelegen smalle glazen zadeldaken.'⁴⁶

Door SteenhuisMeurs wordt aanbevolen wordt om in het herontwerp 'daglichttoetreding en lichteffecten' een centraal thema te maken, wegens het oorspronkelijke herbouwontwerp waarin met 'verschillende ingenieuze manieren werd geprobeerd niet alleen in de kantoorruimten voldoende licht te krijgen, maar ook in de corridors en zelfs de kelder.'⁴⁷

Voorlopige bevindingen uit vooronderzoek

In de huidige situatie zijn nog o.a. luchtbehandelingskasten en andere voorzieningen aangebracht. Van bovengenoemde elementen op het dak springt de kap van het atrium eruit. Deze is voorzien van zonwering (datering onbekend). Een groot deel van de lichtkappen en -straten is voorzien van bitumen. Van enkele opbouwen lijken de raamprofielen en de bekleding uit koper te zijn gemaakt (datering onbekend).

Vervolg vragen ter completering van het dossier

Is de situatie van de ongedateerde luchtfoto (bijlage) nog de huidige situatie? Betreft o.a. de bitumenafdichting. Wat is de situatie en de conditie van de schoorstenen, liftkamer aan de noordzijde? Geschilderde afwerking daarvan (deuren, kozijnen, trap)? Terras en balustrade kantine? Opbouw, conditie, geschilderde afwerking. Bedekking loopvloer. Glazen bouwstenen? Legramen boven trappenhuis: zie ook dossier 3. Overkapping atrium, zonwering: materiaal, conditie, kleur. Van de overige lichtkappen: opbouw, materialisatie, geschilderde afwerking. Opbouw rond Julianazaal en lichthof voor de Julianazaal: materialisatie, geschilderde afwerking, maatvoering, conditie. Oude ventilatiekamers ter weerszijden van atriumkap: inhoud, geschilderde afwerking.

Hiervoor wordt visuele inspectie, opname en kleuronderzoek ingezet. Ook mogelijk aanvullende historische foto's (terras, balustrade) uit archiefonderzoek en aanvullende analyse van (detail) tekeningen.

Zie ook de bijlage met foto's met specifieke aandachtspunten en te onderzoeken onderdelen.

⁴⁶ SteenhuisMeurs 2016, p 49

⁴⁷ SteenhuisMeurs 2016, p 46

Gebruikte bronnen

Diverse foto's uit het archief *R.S. Stokvis & Zonen*, Stadsarchief Rotterdam, toegang 355 (via SteenhuisMeurs archiefonderzoek)

Diverse documenten en tekeningen uit Stadsarchief Rotterdam (via MEI archiefonderzoek)

Diverse tekeningen uit het intern archief van het Oceaanhuis (via MEI archiefonderzoek)

MEI architects and planners. Tekeningdocumentatie *170531_DOPRES_16034_Bestaande situatie - Bouwtechnische opname.pdf* d.d. 24 mei 2017 (ter beschikking gesteld door MEI)

MEI architects and planners. Document. *170531_DOPRES_16034_Bouwhistorisch Onderzoek_Tekeningen.pdf* d.d. 24 mei 2017 (ter beschikking gesteld door MEI)

MEI architects and planners. Fotodocumentatie huidige situatie. *170228_DOPRES_16034_Bestaande situatie - Foto's.pdf* d.d. 24 mei 2017 (ter beschikking gesteld door MEI)

MEI architects and planners. Bestand. *Historische foto's* (ter beschikking gesteld door MEI)

Monumentenregister. *Rijksmonumentomschrijving monumentnummer 524328 Oceaanhuis (vm Stokvisgebouw)*. <<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monuments?MonumentId=524328>> bezocht 10 april 2017

NCS Group. *Natural Colour System (NCS)*. <<http://ncscolour.com>> bezocht 12 april 2017

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek*. Amersfoort, 2009. <<https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/richtlijnen-bouwhistorisch-onderzoek.pdf>> bezocht 12 april 2017

SteenhuisMeurs. *Hoofdkantoor firma Stokvis. Cultuurhistorisch onderzoek & waardestelling*. 15 december 2016, in opdracht van Waterford Oceanhouse b.v.

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg. *Uitvoeringsrichtlijn Kleurhistorisch Onderzoek (URL 2004)*. <<http://www.stichtingerm.nl/richtlijnen/url2004>> bezocht 10 juli 2017

Versloot, A. (red). *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Amersfoort, 2013

De herkomst van de afbeeldingen in dit rapport staat per afbeelding in het onderschrift vermeld en verwijst naar een van de bovenstaande documenten. Als in het onderschrift geen herkomst staat vermeld zijn de foto's genomen door Erfgoedzorg.